

YLEINEN JALOSTUSSTRATEGIA

Kennelliiton yleinen jalostusstrategia hyväksytty valtuuston kokouksessa 27.5.2012 ja päivitetty valtuuston kokouksessa xx.xx.xxxx. Voimassa 1.1.2018–31.12.2022.

Sisällys

Taustaa	3
Tavoitteet.....	3
Kennelliiton yleinen jalostuksen tavoiteohjelma.....	4
1. Koiranjalostuksen tavoitteet	4
2. Jalostuksen ohjaus Kennelliitossa ja rotujärjestöissä	4
3. Ohjeet yleisen jalostusstrategian toteuttamiseksi	4
3.1. Perinnölliset ominaisuudet.....	4
3.1.1. Tarvittavan yleisen tiedon kerääminen ja tallentaminen jalostukseen käytettävistä yksilöistä.....	5
3.2. Perinnöllisten ominaisuuksien jalostaminen	5
3.2.1. Kasvattajat.....	5
3.2.2. Perusvaatimukset ja suositukset jalostukseen käytettäville koirille ja yhdistelmille	5
3.2.3. Rotutyypit	6
3.3. Käyttäytyminen ja luonne.....	6
3.3.1. Perusvaatimukset ja suositukset.....	6
3.3.2. Käyttökoirat	7
3.3.3. Seurakoirat.....	7
3.4. Rakenne ja terveys	7
3.4.1. Rakenne ja anatomia	7
3.4.2. Muut perinnölliset viat ja sairaudet.....	8
3.5. Lisääntyminen.....	9
3.5.1. Perusvaatimukset.....	9
3.5.2. Keinosiemennys	10
3.5.3. Narttu ja pennutus	10
3.6. Elinikä	10
3.6.1. Eliniän kartoitus	10
3.7. Perinnöllisen monimuotoisuuden ylläpitäminen.....	10
3.7.1. Jalostuskoirien valinta monimuotoisuuden ylläpitämiseksi	11
3.7.2. Elinikäinen jälkeläismäärä.....	11
3.7.3. Lähisukulaisten jalostuskäyttö.....	11
3.7.4. Rotuunotot sekä rotumuunnosten ja rotujen väliset risteytykset.....	11
3.8. Tiedotus ja koulutus	12

3.9 Yhteistyö eläinlääkäreiden ja tutkijoiden kanssa.....	12
3.10 Kansainvälinen yhteistyö	13
3.10.1. Rotumääritelmät	13
3.10.2. Muut toimenpiteet.....	13
4. Kotimaiset rodut	14
5. Liitteet.....	14

Taustaa

Suomen Kennelliitto r.y. – Finska Kennelklubben r.f. (Kennelliitto) jalostusstrategia koskee kaikkia rotuja. Se on sopusoinnussa Kennelliiton yleisten ja jalostusta ohjaavien sääntöjen ja ohjeiden kanssa. Lisäksi jalostusstrategiassa on otettu huomioon eläinsuojelulaki, erityisesti sen 8 § (Liitteet 1 ja 2), sekä lakia täydentävän eläinsuojeluasetuksen 24 § (Liitteet 1 ja 2) ja Euroopan Neuvoston lemmikkieläinten jalostusta koskeva päätöslauselma (Liite 4). Jalostusstrategia noudattaa Fédération Cynologique Internationalen (FCI, kennelliittojen kansainvälinen kattojärjestö) kasvatusta ohjeistavaa säännöstöä (Liite 6), FCI:n ohjeistusta rotujen ja rotumuunnosten risteytyksistä (Liite 5) ja on linjassa myös FCI:n kansainvälisen jalostusstrategian (Liite 3) kanssa.

Tavoitteet

- 1. Perinnöllisen edistymisen saavuttamiseksi jalostukseen käytetyt yksilöt ovat rodun keskitasoa parempia halutuissa ominaisuuksissa.*
- 2. Jalostukseen soveltuva koira on rodunomainen sekä ulkomuodoltaan että käyttäytymiseltään eikä sillä ole arkielämää haittaavia vaivoja tai ominaisuuksia.*
- 3. Jalostukseen käytettävä koira on hyvähermoinen ja sillä tulee olla riittävä kyky selvitä arkipäivän tilanteista. Näin sen todennäköisyys periyttää jälkeläisilleen jokapäiväistä elämää hankaloittavia ja hyvinvointia alentavia luonneominaisuuksia, on mahdollisimman pieni.*
- 4. Vakavien, koiran hyvinvointiin vaikuttavien vikojen ja sairauksien leviäminen estetään. Vain kliinisesti tervettä koiraa voidaan käyttää jalostukseen, kun kyse on sairauksista, jotka aiheuttavat koiralle kipua tai epämukavuutta tai muuten rajoittavat koiran lajityypillistä elämää.*
- 5. Jalostukseen käytetään vain koiria, jotka pystyvät lisääntymään luonnollisesti ja hoitamaan pentujaan.*
- 6. Jalostukseen käytetään mahdollisimman pitkäikäisistä suvuista polveutuvia koiria. Koiran elinikää ei turhaan pitkitetä terveyden ja hyvinvoinnin kustannuksella.*
- 7. Jalostuksessa turvataan jokaisen rodun perinnöllinen monimuotoisuus. Rodun eri yksilöitä käytetään jalostukseen monipuolisesti.*
- 8. Kennelliitto tukee ja tuottaa toimintaa, jolla pyritään tiedon lisäämiseen koiran perimästä, terveydestä ja sairauksista.*
- 9. Yhteistyötä eläinlääkäreiden ja tutkijoiden kanssa tiivistetään. Myös eläinlääkärit tukevat omalla toiminnallaan jalostusstrategian periaatteita ja tavoitteita.*
- 10. Kennelliitto vaikuttaa Pohjoismaisen Kennelunionin ja FCI:n kautta kansainväliseen yhteisöön tiedon ja taidon lisäämiseksi koiranjalostuksessa. Kansainvälisessä yhteisössä toimitaan aina niin, että koirien terveys ja hyvinvointi ovat tärkeimpiä päämääriä.*

Kennelliiton yleinen jalostuksen tavoiteohjelma

1. Koiranjalostuksen tavoitteet

Jalostamisen tavoite yleisellä tasolla on eläinkannan laadun parantaminen. Koirilla rodunjalostuksen ohjenuorana on perinteisesti pidetty rotumääritelmiä, kuitenkin lioittelematta mitään niissä mainittua ominaisuutta.

Koirankasvatuksen ja koirarotujen kehityksen tulee perustua rotumääritelmässä mainittuihin ominaisuuksiin ja pitkän tähtäimen suunnitteluun, jossa päämääränä tulee rotuominaisuuksien lisäksi olla koirien terveyden, toiminnallisuuden ja pitkäikäisyyden vaaliminen. Jalostuksessa ja pennutuksessa tulee varmistaa sekä syntyvien pentujen että niiden emän hyvinvointi.

Kennelliiton valtuuston vuonna 2006 hyväksymän suunnitelman mukaan Kennelliiton yleisen jalostusstrategian tavoitteina on:

- säilyttää hyvinvoinnin ja normaalin lisääntymisen mahdollistava rakenne
- ylläpitää ja lisätä perinnöllistä monimuotoisuutta, joka vähentää perinnöllisten vikojen ja sairauksien esiintymistä ja suojaa immuunipuolustukseen ja lisääntymiseen liittyviltä ongelmilta
- säilyttää tasapainoinen hermorakenne ja hyvä toimintakyky
- ylläpitää ja parantaa rodunomaisen käyttäytymisen ja luonteen perustana olevia käyttöominaisuuksia

Lisäksi jalostusstrategiassa:

- kiinnitetään erityistä huomiota koirien terveyttä edistäviin toimenpiteisiin
- pyritään edistämään kansallisten rotujemme aseman turvaamista

2. Jalostuksen ohjaus Kennelliitossa ja rotujärjestöissä

Kennelliiton koiranjalostukseen liittyvät toiminnot ja jalostuksen ohjaus perustuvat tähän jalostusstrategiaan, jossa linjataan yleisesti jalostuksen suuntaviivat ja pääperiaatteet. Jalostusstrategia vaikuttaa Kennelliiton painopistealueiden määrittelyyn ja resurssien jakamiseen ja tähtää Kennelliiton toiminnan kehittämiseen siten, että toiminta mahdollistaa kohdassa 1 mainittujen tavoitteiden toteutumisen ja palvelee koirien jalostusta mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti.

Koirankasvatusta ohjataan Kennelliitossa myös jo olemassa olevilla säännöillä ja ohjeilla sekä rotukohtaisilla Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelmilla (PEVISA) ja jalostuksen tavoiteohjelmilla (JTO). Rotujärjestöjen jalostustoiminnan tulee perustua rodun JTO:ssa ja mahdollisessa PEVISA-ohjelmassa esitettyihin tavoitteisiin ja keinoihin. Ohjelmilla pyritään mm. varmistamaan, että rodussa esiintyvät yleiset perinnölliset sairaudet saadaan hallintaan eivätkä ne pääse runsastumaan. Rotujärjestöt vastaavat PEVISA-ohjelmien anomisesta roduilleen ja seuraavat ohjelmien vaikutuksia. Rotujärjestöt ja niiden alaiset rotua harrastavat yhdistykset sekä rotuyhdistykset vastaavat lisäksi omien rotujensa jalostuksen ohjauksesta sekä JTO:sta.

3. Ohjeet yleisen jalostusstrategian toteuttamiseksi

3.1. Perinnölliset ominaisuudet

Tavoite:

1. Perinnöllisen edistymisen saavuttamiseksi jalostukseen käytetyt yksilöt ovat rodun keskitasoa parempia halutuissa ominaisuuksissa.

Halutut ominaisuudet ovat rodulle keskeisiä jalostettavia ominaisuuksia, jotka rotujärjestö on määritellyt JTO:ssa.

Toimenpiteet:

Kattavaa tiedonkeruuta tarvitaan jalostukseen käytettävien yksilöiden ominaisuuksien kartoittamiseksi. Useimmat rotuyhdistykset keräävät eri tavoilla tietoa rotunsa koirista. Tiedot kerätään yhdistysten ja/tai Kennelliiton tietokantoihin, ja ne ovat kaikkien käytettävissä.

3.1.1. Tarvittavan yleisen tiedon kerääminen ja tallentaminen jalostukseen käytettävistä yksilöistä

Tietoa rotujen ja yksilöiden ominaisuuksista saadaan taipumus- ja käyttökokeista, luonnetesteistä, MH-luonnekuvauksista, jalostustarkastuksista, näyttelyistä sekä virallisista terveystutkimuksista.

Terveysteen liittyvää tilastotietoa saadaan [Kennelliiton terveystutkimuksista](#) ja Agrian rotuprofiileista. Lisäksi Kennelliitto kehittää edelleen terveys- ja käyttäytymistietojen keräämistä koiranomistajilta ja eläinlääkäreiltä. Tietoa kerätään Omakoiran kautta niin, että se voidaan tallentaa kyseisen koiran tietoihin. Omistajan halutessa tieto on julkista ja näkyy koiran tiedoissa jalostustietojärjestelmässä.

3.2. Perinnöllisten ominaisuuksien jalostaminen

Tavoite:

2. Jalostukseen soveltuva koira on rodunomainen sekä ulkomuodoltaan että käyttäytymiseltään eikä sillä ole arkielämää haittaavia vaivoja tai ominaisuuksia.

Toimenpiteet:

Jotta tavoitteeseen päästään, jalostuskoiraksi valitaan yksilö, joka:

- on käyttäytymiseltään ja luonteeltaan tasapainoinen
- soveltuu henkisesti ja fyysisesti siihen käyttöön, mihin rotu on jalostettu
- on terve
- on normaalisti lisääntyvä
- on peräisin mahdollisimman pitkäikäisestä suvusta
- on rakenteeltaan ja ulkomuodoltaan rodunomainen

Toimenpiteet:

3.2.1. Kasvattajat

Tavoitteena on, että kasvattajat, joilla on FCI:n ja Kennelliiton hyväksymä kennelnimi, allekirjoittavat Kennelliiton kasvattajasitoumuksen ja toimivat jalostusvalintoja tehdessään sen edellyttämällä tavalla.

3.2.2. Perusvaatimukset ja suositukset jalostukseen käytettäville koirille ja yhdistelmille

Koira on rakenteensa ja terveystensä puolesta soveltuva jalostukseen, jos sillä ei ole sen omaa hyvinvointia alentavia, normaalin liikunnallisen elämän estäviä sairauksia ja vikoja eikä sairautta, joka vaatii säännöllistä tai toistuvaa lääkehoitoa tai erityisruokavaliota. Koiralla ei myöskään ole vikaa tai sairautta, jota tiineys ja synnytys pahentavat. Se ei saa tietävästi periyttää edellä mainitun kaltaisia vikoja ja sairauksia (poikkeus tähän kohdassa "Perinnölliset viat ja sairaudet, Yhden geeniparin

välityksellä eli yksigeenisesti periytyvät viat ja sairaudet”). Jalostuksessa vältetään yhdistelmiä, joilla olemassa olevan tiedon mukaan on keskimääräistä suurempi riski periyttää epätasapainoista tai epärodunomaista luonnetta tai hyvinvointia ja elinikää alentavia vikoja ja sairauksia.

Jos koirassa on kuitenkin tällaisia ominaisuuksia, tulisi se siirtää EJ-rekisteriin (Ei jalostukseen - rekisteriin). Kennelliitto voi vakavimpien periytyvien vikojen ja sairauksien kohdalla asettaa jalostusrajoituksia. Sairauksien ja vikojen kohdalla tämä edellyttää, että ne ovat koirakohtaisesti testattavissa, tutkittavissa tai mitattavissa. Rajoitukset siirretään Koirarekisteriohjeeseen.

Jalostukseen käytettävän koiran suositellaan olevan iältään vähintään 2-vuotias, mielellään tätä vanhempi, jotta sen ja lähisukulaisten ominaisuuksista saadaan mahdollisimman varmaa tietoa jalostusta varten (ks. myös kohta: ”Perinnölliset viat ja sairaudet”). Ensimmäistä kertaa astutettavan nartun yläikärajaksi suositellaan 5 vuotta. Rotujärjestöt kirjaavat jalostuskoirien ikää koskevat rotukohtaiset suositukset rodun JTO:aan. Astutuksen ikäraajat voidaan määritellä myös rekisteröinnin rotukohtaisissa erityisehdoissa.

Rodun JTO:aan perustuva rotujärjestön, rotua harrastavan tai rotuyhdistyksen jalostusneuvonta (myös tiedon saanti suunnitellusta yhdistelmästä) tai Kennelliiton antama ohjaus on suositeltavaa ennen kasvattajan ensimmäistä pentuetta.

3.2.3. Rotutyyppi

Jalostukseen käytetään vain rodunomaisia, rakenteeltaan käyttötarkoitukseensa soveltuvia koiria. Myös ulkomuototuomarit sitoutuvat jalostusstrategian periaatteisiin ja tavoitteisiin.

Suosittelaa, että jalostukseen käytettävällä koiralla on hyväksytty tulos joko virallisesta jalostustarkastuksesta, katselmuksesta tai näyttelystä. Tärkeimmät jalostettavat ominaisuudet määritellään JTO:ssa.

Mikään liioiteltu rotupiirre ei ole suositeltava. Ulkomuototuomareiden koulutuksessa kiinnitetään erityisesti huomiota koiran terveyttä ja hyvinvointia vaarantaviin liioiteltuihin rotupiirteisiin ja koirien epäterveen rakenteen tunnistamiseen. Ulkomuototuomarit sitoutuvat noudattamaan heille laadittua PKU:n hyväksymää rotukohtaista ohjeistusta (RKO; liite 7) sekä jalostusstrategian päämääriä.

3.3. Käyttäytyminen ja luonne

Tavoite:

- 3. Jalostukseen käytettävä koira on hyvähermoinen ja sillä tulee olla riittävä kyky selvittää arkipäivän tilanteista. Näin sen todennäköisyys periyttää jälkeläisilleen jokapäiväistä elämää hankaloittavia ja hyvinvointia alentavia luonneominaisuuksia on mahdollisimman pieni.***

Toimenpiteet:

Kennelliitto pitää tärkeänä koirien käyttämistä rotumääritelmän mainitsemassa käyttötarkoituksessa - edellyttäen, että käyttötarkoitus on eettinen, nyky-yhteiskuntaan soveltuva ja koirien käytössä otetaan huomioon niiden hyvinvointi.

3.3.1. Perusvaatimukset ja suositukset

Millään rodulla jalostukseen ei käytetä koiraa, joka on huonohermoinen, arka tai vihainen. Kukin rotujärjestö kirjaa JTO:aan, millä tavalla se suosittelee rodun yksilöiden luonnetta arvioitavan ja millaisia tuloksia jalostuskoirille suositellaan eli millainen käyttäytyminen on rodunomaista. Myös käyttäytymiseen liittyvillä kyselyillä pyritään keräämään lisää tarvittavaa tietoa.

3.3.2. Käyttökoirat

Rodunomaisen käytön pitäminen yhtenä jalostuskriteerinä edesauttaa useimmissa tapauksissa sekä koirien tasapainoisen käyttäytymisen, että terveen rakenteen säilymistä. Työ- ja virkakoirilla pitkäjänteinen ja menestyksekkäs toimiminen henkisesti ja fyysisesti rasittavassa työssä on yleensä hyvä mittaustulos yksilön taipumuksista. Muille käyttörotujen jalostuskoirille suositellaan käyttöominaisuuksien arviointiin rodunomaista koetta.

Joissakin roduissa osa työkoirista on saattanut jäädä virallisten rekisterien ulkopuolelle. Kennelliitto edesauttaa työ- ja virkakoirien mahdollisuuksia rekisteröintiin sekä kasvattajien mahdollisuuksia hyödyntää näitä koiria jalostuksessa.

Kennelliitto kerää tietoa myös koirarekisterin ulkopuolella olevien koirien terveydestä ja käyttäytymisestä. Näiden koirien merkitsemistä tunnistusmerkintä- ja omistajarekisteriin kannustetaan, ja niille tallennetaan myös polveutumistietoja sekä terveys-, käyttäytymis- ja luonnetuloksia. Tieto on arvokasta esimerkiksi suunniteltaessa roduille risteytysohjelmia.

3.3.3. Seurakoirat

Myös seurakoiraominaisuudet ovat käyttöominaisuuksia: jalostukseen käytettävän seurakoiran tulee olla sosiaalinen ja tasapainoinen.

Arvioksi suositellaan rodunomaista koetta tai jotakin seuraavista tai niitä vastaavaa:

- luonnetestit
- MH-luonnekuvaus
- käyttäytymiskoe (BH)
- virallinen käyttäytymisen jalostustarkastus tai muu jalostuskatselmus, jos siihen liittyy arvio myös käyttäytymisestä

3.4. Rakenne ja terveys

Tavoite:

4. Vakavien, koiran hyvinvointiin vaikuttavien vikojen ja sairauksien leviäminen estetään. Vain kliinisesti tervettä koira voidaan käyttää jalostukseen, kun kyse on sairauksista, jotka aiheuttavat koiralle kipua tai epämukavuutta tai muuten rajoittavat koiran lajityypillistä elämää.

Toimenpiteet:

Koiran hyvinvointiin vaikuttavaa vikaa tai sairautta tietävästi periyttävän (kantaja) koiran jalostuskäyttö voidaan sallia vain, jos yhdistelmän toinen osapuoli on kyseisen vian tai sairauden suhteen genotyypiltään normaali (ks. myös kohta: ”Yhden geeniparin välityksellä eli yksigeenisesti periytyvät viat ja sairaudet”).

3.4.1. Rakenne ja anatomia

Jalostukseen käytettävän koiran tulee rakenteeltaan soveltua siihen käyttötarkoitukseen, mihin rotu on jalostettu. Koiralla ei saa olla merkkejä sairaudesta tai hengitys- tai liikkumisvaikeuksista. Tällaista koira ei voida palkita näyttelyissä eikä se voi osallistua fyysistä aktiivisuutta vaativiin kokeisiin tai testeihin. Tarvittaessa eläinlääkäriin on tarkastettava koiran kunto.

Euroopan Neuvoston päätöslauselman (Liite 4) mukaisesti jalostukseen ei tule käyttää koiria, joilla seuraavat ominaisuudet ovat **rodussaan** liioiteltuja:

- hyvin suuri tai hyvin pieni koko

- lyhytraajaisilla koirilla pituuden ja korkeuden välinen suhde
- lyhytkalloisuus tai -kuonoisuus

Päätöslauselman mukaan jalostukseen käytettävällä koiralla ei myöskään saa olla seuraavia ominaisuuksia:

- pysyvä aukile
- raajojen epänormaalit asennot (esim. liian niukat takakulmaukset)
- hampaiden epänormaalit asennot (esim. lyhytleukaisuus)
- silmien tai silmäluomien epänormaali koko ja muoto (entropion, ektropion, suuret pullistuneet silmät)
- hyvin pitkät korvat
- korostuneen poimuuntunut nahka

Jalostukseen käytettävän koiran rakenteessa ja ulkomuodossa ei saa olla vakavia, koiran hyvinvointia alentavia vikoja. Huomioidaan myös RKO:n epäterveiden piirteiden listaus (liite 7).

Lisäksi tulee varmistaa, että syntyvien pentujen genotyyppi esimerkiksi karvattomuus-, merle-, harlekiini-, sinidiluutio-, töpöhäntä- ja vastakarvapiirto (ridge) -alleelien suhteen ei aiheuta koirille terveysongelmia tai vikoja (Liite 2.). Tarvittaessa Kennelliitto asettaa tällaisille ominaisuuksille ja/tai roduille jalostussuosituksia tai -rajoituksia.

Synnyntäisen rakenteellisen vian tai heikkouden takia kirurgisesti korjattuja koiria ei saa käyttää jalostukseen ja ne tulee siirtää EJ-rekisteriin. Tällaisia vikoja tai heikkouksia ovat esimerkiksi liioitellun löysä nahka, huuli- ja nenäpoimut, roikkuvat silmäluomet, ahtaat sieraimet, eturaajojen kondrodystrofiamuutokset, polvilumpioluoksaatio, epänormaali purenta).

3.4.2. Muut perinnölliset viat ja sairaudet

Rotujärjestöt, rotua harrastavat yhdistykset ja rotuyhdistykset linjaavat rotukohtaiset terveysjalostuksen painopistealueet ja jalostussuosituksien/-rajoitukset JTO:iissa ja PEVISA-ohjelmissa.

Vakavimpien perinnöllisten vikojen ja sairauksien periyymistävät pyritään selvittämään yhteistyössä rotujärjestöjen, Kennelliiton ja tutkijoiden kanssa, ja roduille tarpeelliset geenitestit otetaan käyttöön ja tulokset tallennetaan Kennelliiton jalostustietojärjestelmään. Terveysongelmien vakavuusasteen määrittelyssä käytetään tarvittaessa eläinlääkäreiden apua.

Yhden geeniparin säätelemien vikojen ja sairauksien geenitestien kehittämistä pyritään edistämään, jolloin sairauden kantajat voidaan varmuudella tunnistaa. Ohjeistus kunkin rodun testaustarpeista ja toimenpiteistä sisällytetään JTO:aan ja tarvittaessa veloitteet ja jalostusrajoitukset määritellään PEVISA-ohjelmassa. Jos geenitestiä ei ole saatavilla, pyritään edistämään vialle tai sairaudelle kehitetyn standardoidun ja toistettavissa olevan seulontatutkimusmenetelmän (kuten esimerkiksi lonkkanivelen kasvuhäiriöllä) käyttöönottoa.

Jos jalostukseen valitaan yksilö, jonka lähisuvussa (sukulaisuussuhde 25 % tai yli) esiintyy vakavia periytyviä sairauksia, tulee parituskumppaniksi valita terve yksilö, jonka lähisuvussa ei esiinny samaa sairautta tai vikaa.

Koirille voidaan hyvinvointia vaarantavien ja/tai elinikää lyhentävien sairauksien osalta asettaa rekisteröintirajoituksia.

Koiran, jolla on vakava perinnöllinen silmänsairaus tai vakava-asteinen luuston kasvu- tai kehityshäiriö, jalostuskäyttö voidaan kieltää (ks. myös Liite 6; FCI:n kansainväliset jalostussäännöt).

Toimenpiteet yhden geeniparin välityksellä eli yksigeenisesti periytyvissä vakavissa vioissa ja sairauksissa

Jos vialle tai sairaudelle on olemassa geenitesti, sitä tulisi käyttää apuna estämään sairaiden koirien syntyminen. Geenitestillä ei ole tarkoitus karsia sairausgeeniä nopeasti pois kannasta, vaan

mahdollistaa kantajien jalostuskäyttö. Suositeltavat testit kirjataan rodun JTO:aan ja pakolliset testit PEVISA-ohjelmaan.

Kun geenitestiä ei ole käytössä, sairauden periytymismalli, koiran genotyyppi tai sairausriski pyritään määrittämään sen sukulaisten perusteella (vrt. suomenpystykorvan epi-luku). Kennelliitto avustaa tarvittaessa rotujärjestöä periytymismallin selvittämisessä.

Kun sairaus periytyy **autosomaalisesti resessiivisesti**, jalostukseen voidaan käyttää yhdistelmiä, joissa toinen osapuoli on genotyypiltään terve (kummassakin kromosomissa normaali alleeli), jolloin ei synny genotyypiltään sairaita yksilöitä.

Kun sairaus periytyy **X-kromosomaalisesti resessiivisesti**, yhdistelmän nartun tulee olla genotyypiltään terve (kummassakin X-kromosomissa normaali alleeli), uros voi olla joko terve (X-kromosomissa normaali alleeli) tai sairas (X-kromosomissa mutaatio).

Kun sairaus periytyy **autosomaalisesti** tai **X-kromosomaalisesti dominoivasti**, vain genotyypiltään kahden terveen (kumpikaan vanhemmista ei ole edes kantaja) yhdistelmä takaa, ettei sairaita jälkeläisiä synny.

Ohjeet muiden yksigeenisesti periytyvien, vakavien sairauksien suhteen määritetään rotukohtaisesti JTO:ssa tai PEVISA-ohjelmassa.

Toimenpiteet usean geeniparin välityksellä eli monigeenisesti periytyvissä vioissa ja sairauksissa

Usean geeniparin säätelemien vikojen ja sairauksien kohdalla tulee jalostukseen käyttää tämän ominaisuuden suhteen rodun keskitasoa parempia koiria, jotta perinnöllistä edistymistä tapahtuu. Arvioinnissa hyödynnetään käytettävissä olevia terveystutkimustuloksia joko indekseinä tai niiden puuttuessa selvittämällä lähisukulaisten keskimääräinen terveystilanne. Jalostusvalintaan saadaan lisää tarkkuutta, kun mahdollisimman monta jalostuskoiran jälkeläisistä tutkitaan ennen koiran seuraavia pentueita. Tarvittavat toimenpiteet kohdistetaan rodussa merkittäviksi todettuihin vikoihin ja sairauksiin, jotka määritetään tarkemmin rotukohtaisessa JTO:ssa ja tarvittaessa PEVISA-ohjelmassa.

3.5. Lisääntyminen

Tavoite:

5. Jalostukseen käytetään vain koiria, jotka pystyvät lisääntymään luonnollisesti ja hoitamaan pentujaan.

Toimenpiteet:

3.5.1. Perusvaatimukset

Sekä nartun että uroksen tulee olla halukas ja kykenevä luonnolliseen astutukseen. Astutus ei saa tapahtua pakottamalla.

Narttuja, jotka ensimmäisen pentueensa kohdalla eivät kyenneet synnyttämään luonnollisesti tai huolehtineet normaalisti jälkeläisistään ilman syytä, ei tulisi käyttää uudestaan jalostukseen.

Uroksia, jotka eivät ole kyenneet astumaan normaalisti tai joilla on puutteellinen sukupuoli-vietti, ei tule käyttää jalostukseen. Sukupuolivietin lisäksi jalostuksessa tulee kiinnittää huomiota myös uroksen tiinehdyttämiskykyyn.

Rodun keskimääräistä pentuekoon kehitystä seurataan. Pentuekoosta ja rodun lisääntymisestä sekä siihen liittyvistä mahdollisista ongelmista kirjataan tiedot ja lisätään suositukset rotukohtaiseen JTO:aan.

3.5.2. Keinosiemennys

Keinosiemennyksessä noudatetaan siitä erikseen annettua Kennelliiton ja FCI:n ohjeistusta. Keinosiemennyksen syynä ei saa olla nartun tai uroksen haluttomuus tai kyvyttömyys normaaliin astutukseen.

Pakastesperman käyttöä koskevat lisäksi rotukohtaiset ja koirarekisteriohjeen vaatimukset.

3.5.3. Narttu ja pennutus

Perusvaatimusten lisäksi narttuja, joiden hyvinvointia astutus, tiineys tai synnytys voi nartun tai pentujen anatomisten ääripiirteiden vuoksi haitata, ei tule käyttää jalostukseen.

Pentua, jota on luonnollisen synnytyksen jälkeen elvytetty ja erityisesti tuettu ensimmäisen elinviikon aikana hengissä säilymistä varten, ei tule käyttää jalostukseen.

3.6. Elinikä

Tavoite:

6. Jalostukseen käytetään mahdollisimman pitkäikäisistä suvuista polveutuvia koiria. Koiran elinikää ei turhaan pitkitetä terveyden ja hyvinvoinnin kustannuksella.

Toimenpiteet:

Jalostuksessa suositaan terveitä, pitkäikäisistä suvuista polveutuvia koiria.

3.6.1. Eliniän kartoitus

Rodun keskimääräisen eliniän kehitystä ja yleisimpiä kuolinsyitä seurataan. Näitä analysoidaan rotukohtaisesti JTO:ssa. Roduissa, joissa keskimääräinen elinikä on poikkeuksellisen alhainen, mahdollisimman monen esivanhemman (3–4 polvea) ja lähisukulaisen elinikä kartoitetaan. Sukulaisten elinikä huomioidaan jalostuskoiran valinnassa.

3.7. Perinnöllisen monimuotoisuuden ylläpitäminen

Tavoite:

7. Jalostuksessa turvataan jokaisen rodun perinnöllinen monimuotoisuus. Rodun eri yksilöitä käytetään jalostukseen monipuolisesti.

Toimenpiteet:

Rodun jalostuskriteerit määritellään JTO:ssa. Kriteerien tulee perustua ensisijaisesti koirien hyvinvointiin; jalostuksesta ei tule karsia koiria terveyden kannalta vähäpätöisten ulkomuotoseikkojen vuoksi.

Yksittäisten urosten jälkeläismäärien ei anneta kasvaa liian suureksi.

Sukusiitosta kannan monimuotoisuutta vähentävänä tekijänä arvioidaan rotukohtaisesti. Tarvittavat toimenpiteet määritellään rotujen JTO:issa ja PEVISA-ohjelmissa.

3.7.1. Jalostuskoirien valinta monimuotoisuuden ylläpitämiseksi

Jalostusta rajoittavien toimenpiteiden (esimerkiksi PEVISA tai rotukohtaiset erityisehdot) jälkeen tulee jalostuskäyttöön valittaviksi jäädä riittävä määrä koiria. Jalostuskoirat valitaan tärkeimmät ominaisuudet huomioiden mahdollisimman tasaisesti eri pentueista. Perinnöllisen monimuotoisuuden lisääminen ja ylläpito sallivat kompromisseja jalostuskoirien ominaisuuksien suhteen, kun kyse on koiran hyvinvoinnille pienimerkityksisistä virheistä. Monimuotoisuuden turvaamiseksi tehdyillä kompromisseilla ei sallita kliinisesti sairaan tai luonteeltaan epätasapainoisen koiran jalostuskäyttöä eikä samaa virhettä tule yhdistelmässä kerrata. Jalostuskoiria arvioitaessa otetaan erityisesti huomioon koiran terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat tai elinikää lyhentävät sairaudet.

3.7.2. Elinikäinen jälkeläismäärä

Rotujärjestöt kirjaavat kunkin rodun suositeltavan enimmäisjälkeläismäärän rodun JTO:aan ja tarpeen mukaan rotukohtaisiin erityisehtoihin, jolloin jälkeläismäärää rajoitetaan rekisteröinneissä. Yleinen suositus on, että yhdenkään koiran elinikäinen jälkeläismäärä ei ylitä 5 % rodun populaatiossa yhden sukupolven (4 v) jaksolla rekisteröidyistä pennuista. Urosten jälkeläismäärän tulee jakautua mahdollisimman tasaisesti eri vuosille. Jälkeläismäärää arvioitaessa rodun populaation kokoa tulee tarkastella paitsi kansallisella myös kansainvälisellä tasolla, erityisesti yksilömäärältään pienissä roduissa.

3.7.3. Lähisukulaisten jalostuskäyttö

Jalostusrajoitus: lähisukulaisyhdistelmiä (isä/emä*jälkeläinen ss % 25, täyssisarukset ss % 25) ei tule tehdä. Tällaisista yhdistelmistä syntyviä pentuja voidaan rekisteröidä ainoastaan EJ-rekisteriin.

Muita lähisukulaisyhdistelmiä (isoisä/isoemä*jälkeläinen ss % 12,5, puolisisarukset ss % 12,5 sekä täti/eno*jälkeläinen ss % 12,5) ei suositella.

Ohjeena suositellaan yhdistelmiä, joissa yksittäinen koira ei ensimmäisen kolmen polven sukutaulussa esiinny useammin kuin kerran (sukukatkeroin on 1,0 eli 100 % sukutaulusta on eri koiria). Neljän polven sukutaulussa sukukatkeroin tulisi olla yli 0,90 (90 % sukutaulusta on eri koiria). Rotujärjestöt seuraavat rodun sukusiitosasteen kehitystä, kirjaavat suositukset rotukohtaiseen JTO:aan ja mahdolliset rajoitukset rotukohtaisiin erityisehtoihin.

3.7.4. Rotuunotot sekä rotumuunnosten ja rotujen väliset risteytykset

Maatiaiskantojen jalostuskäyttöön kannustetaan mahdollistamalla rekisteröimättömien koirien rotuunotot roduissa, joissa rodun synty- tai kehittäjämaassa tai lähialueilla on olemassa alkuperäistä, rekisteröimätöntä rodun kantaa. Rotuun voidaan ottaa Koirarekisteriohjeen mukaisella menettelyllä myös koiria, jotka on rekisteröity muihin kuin FCI:n hyväksymiin rekistereihin. Kaikille rotuun otetuille koirille tallennetaan DNA-tunniste.

Jos rodun keskimääräinen tehollinen koko viimeisen 3–4 sukupolven aikana ulkomailla olevat populaatiot huomioiden on sukusiitosasteen kasvunopeuden perusteella laskettuna 50 tai tämän alle tai jalostuskoirien lukumäärään perustuvalla kaavalla laskettuna 200 tai tämän alle, rotuun tulisi hankkia lisää perinnöllistä vaihtelua roturisteytyksillä ja/tai maatiaiskoirien rotuunotolla.

Roturisteytykset ja rotumuunnosten väliset risteytykset hyväksytään myös, jos rotuun tai johonkin sen muunnokseen uhkaa kasaantua niin suuri määrä vakavia vikoja ja sairauksia tai näihin altistavia geeniversioita, että jalostuskoirien tutkiminen ja testaaminen kaikkien suhteen on mahdotonta ja rodusta ei löydy tarpeeksi terveitä ja rodunomaisesti käyttäytyviä koiria jalostukseen. Samoin voidaan menetellä, jos alkuperäiset käyttöominaisuudet ovat hävinneet ja niitä halutaan palauttaa.

Kolmas roturisteytyksen mahdollistava tilanne on rodun koirien rakenteen tervehdyttäminen. Jos rodun koirat eivät ole tarpeeksi terverakenteisia lisääntyäkseen normaalisti, voidaan rodun jalostusta

jatkaa risteyttämällä sitä terverakenteisempaan rotuun niin, että yhdistelmien narttuina käytetään terverakenteisempaa yksilöä ja uroksena alkuperäisen rodun yksilöitä.

Risteytys- ja rotuunottosuunnitelmat tehdään yhteistyössä kasvattajien, rotujärjestön, Kennelliiton ja rodun kotimaan kanssa. Kennelliitolla on erillinen [ohjeistus roturisteytysten toteuttamiseen](#).

Kotimaisissa roduissa voidaan tehdä rotuunottoja Suomen sekä lähialueiden maatiaiskannoista. Rodun eri kantoja voidaan myös yhdistää rotujärjestön aloitteesta.

3.8. Tiedotus ja koulutus

Tavoite:

8. Kennelliitto järjestää ja tukee toimintaa, jolla pyritään tiedon lisäämiseen koiran perimästä, terveydestä ja sairauksista.

Toimenpiteet:

Järjestäytyneet yhteisöt sitoutuu siihen, että päämääränä on terve, pitkäikäinen ja normaalisti lisääntyvä koira, joka on rakenteeltaan, luonteeltaan ja käyttöominaisuuksiltaan mahdollisimman rodunomainen. Kaikki järjestäytyneen koiratoiminnan piirissä olevat henkilöt pyrkivät lisäämään toiminnallaan yleistä koiratietoutta.

Kennelliitto kouluttaa säännöllisesti kasvattajia, rotuyhdistyksissä toimivia jalostusneuvoja, piirien aluekouluttajia ja kennelneuvoja. Koulutuksissa annetaan tietoa ajankohtaisista jalostukseen ja kasvatukseen liittyvistä asioista. Kennelliitto tuottaa asianmukaista koulutusmateriaalia jalostuksesta, perinnöllisyydestä ja kasvatuksesta. Kennelliitto ohjaa kasvattajia, koiranomistajia ja pennunostajia etsimään koirien hyvinvointiin, jalostukseen ja hankintaan liittyvää tietoa rotujärjestöiltä ja kouluttaa eri alojen asiantuntijoiden avulla rotujärjestöjä ja näiden toimihenkilöitä toteuttamaan tätä tehtävää.

Kennelliitto pitää yhteyttä alan tutkijoihin ja eläinlääkäreihin ylläpitääkseen tietojaan ja osaamistaan koiranjalostukseen liittyvissä asioissa. Tärkeät, kasvattajien jalostusvalintoihin vaikuttavat uudet tutkimustulokset ja jalostusohjeet toimitetaan rotujärjestöille ja julkaistaan Kennelliiton julkaisufoorumeilla.

Jalostusstrategia on osana näyttely-, koe- ja kilpailutuomareiden koulutusta.

Koiranet-jalostustietojärjestelmää parannetaan ja kehitetään.

Kennelliitto laatii koiranpitoon ja -kasvatukseen hyvinvointiohjeistuksen, jonka avulla voidaan arvioida koiran hyvinvointia ja jalostuskelpoisuutta.

Kennelliitto tarjoaa kasvattajille vapaaehtoisen koirien terveydenhuolto-ohjelman. Ohjelman toteuttamiseksi annetaan koulutusta koiranpitoon ja -kasvatukseen liittyvästä koirien yleisestä hyvinvoinnista ja jalostuksesta.

3.9 Yhteistyö eläinlääkäreiden ja tutkijoiden kanssa

Tavoite:

9. Yhteistyötä eläinlääkäreiden ja tutkijoiden kanssa tiivistetään. Myös eläinlääkärit tukevat omalla toiminnallaan jalostusstrategian periaatteita ja tavoitteita.

Koirien terveydestä ja sairauksista saatava tieto on välttämätöntä, jotta jalostuksessa voidaan edistyä. Yhteistyössä eläinlääkäreiden ja alan tutkijoiden kanssa pyritään perinnöllisten sairauksien ja vikojen entistä parempaan diagnoosiin sekä kliinisesti terveiden ja sairaiden koirien määrittämiseen.

Kennelliitto kouluttaa ja ohjeistaa eläinlääkäreitä virallisesti tallennettavien tutkimusten suorittamisessa ja lausuntojen antamisessa.

Toimenpiteet:

Kennelliitto toimii yhteistyössä eläinlääkäreiden kanssa mm. Koirien terveydenhuolto-ohjelmaa toteutettaessa. Eläinlääkäreille suunnattua tiedotusta tehostetaan. Eläinlääkäri voi koiranomistajan suostumuksella merkitä koiralla todetun sairauden Kennelliiton tietoihin. Kennelliiton ja Eläinlääketieteellisen tiedekunnan yhteisen Koirien terveystutkimusrahaston tunnettavuutta lisätään.

3.10 Kansainvälinen yhteistyö

Tavoite:

- 10. Kennelliitto vaikuttaa Pohjoismaisen Kennelunionin ja FCI:n kautta kansainväliseen yhteisöön tiedon ja taidon lisäämiseksi koiranjalostuksessa. Kansainvälisessä yhteisössä toimitaan aina niin, että koirien terveys ja hyvinvointi ovat tärkeimpiä päämääriä.**

Toimenpiteet:

Kotimaisten rotujen rotumääritelmien tulee olla sisällöltään sellaisia, että rodunomaisuuden lisäksi niissä otetaan huomioon koiran terveys.

FCI:n ohjeistusta koirankasvatuksesta (Kansainväliset jalostussäännöt) ja FCI:n kansainvälistä jalostusstrategiaa (Liite 6 ja Liite 3) pidetään yleisenä ohjeistuksena, jota sovelletaan kansallisesti.

3.10.1. Rotumääritelmät

Niiden rotujen kohdalla, joiden rotumääritelmässä edelleen sallitaan koirien hyvinvointia vaarantavia ominaisuuksia, tehdään muiden Pohjoismaiden kanssa aloitteita FCI:lle, jotta se tekisi rotumääritelmämalle esityksiä rotumääritelmien muuttamisesta ja tarkentamisesta.

Euroopan Neuvoston julkilausumaa mukaillen rotumääritelmässä tulee määritellä koirille enimmäis- ja vähimmäiskorkeus ja -paino (tarkoituksena ehkäistä liian suureen tai liian pieneen kokoon liittyviä ongelmia) ja rajoittaa koirien pituuden ja korkeuden suhdetta selkärangan vaurioiden välttämiseksi. Lisäksi tulee määrittää pään mittasuhteet, jotka mahdollistavat esimerkiksi tarpeeksi pitkän kallon ja kuonon, jotta koira ei kärsi hengitysvaikeuksista, kyynelkanavien tukkeumista ja suuripäisistä pennuista johtuvista synnytysvaikeuksista. Rotumääritelmässä tulee tavoitella rakennetta, jolla vältetään pysyvä aukile, raajojen epänormaali asento, hampaiden epänormaali asento (esim. lyhytleukaisuus), silmien tai silmäluomien epänormaali koko ja muoto (entropion, ektropion, suuret pullistuneet silmät), hyvin pitkät korvat sekä nahan huomattava, terveyttä haittaava poimuuntuminen.

Joissakin rotumääritelmässä hyväksytään tällä hetkellä vain yksilöt, joiden perimässä olevat mutaatiot (mm. vastakarvapiirto) voivat aiheuttaa koirille terveysongelmia. Kennelliitto pyrkii yhdessä PKU:n kanssa vaikuttamaan niin, että rotumääritelmässä hyväksyttäisiin myös yksilöt, joilla ei ole ilmiänsänsä ja perimässään tätä ominaisuutta (ns. villityypin yksilöt).

3.10.2. Muut toimenpiteet

FCI:lle tehdään PKU:n kautta aloitteita myös samantaustaisten, valtioiden rajojen, maantieteellisten esteiden tai vain pienten rakenteellisten yksityiskohtien tai värin erottamien rotujen määrittämisestä rotumuunnoksiksi, joita saisi harkitusti risteyttää keskenään. Vaihtoehtoisesti näiden rotujen välillä tulisi helpommin hyväksyä rotujen väliset risteytykset.

Kansallisten tietokantojen yhteiskäyttöä edistetään Pohjoismaiden kennelliittojen kesken.

4. Kotimaiset rodut

Kotimaisten rotujen terveyden, käyttöominaisuuksien ja perinnöllisen monimuotoisuuden säilyttämiseen ja parantamiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Kotimaiset rodut ovat mukana Maa- ja metsätalousministeriön alaisessa Luonnonvarakeskuksen koordinoimassa kansallisessa eläingenivaraohjelmassa, jossa niiden geenien säilymisen turvaksi on perustettu pakastetun sperman geenipankki.

5. Liitteet

- Liite 1 Eläinsuojelulain 8 § ja lakia täydentävän eläinsuojeluasetuksen 24 §
- Liite 2 EVIRA:n lausunto sellaisten rotujen kasvatuksesta, jotka kantavat perimässään letaalitekijöitä
- Liite 3 FCI:n kansainvälinen jalostusstrategia
- Liite 4 Lemmikkieläinten jalostusta koskeva EN:n päätöslauselma
- Liite 5 FCI:n ohjeistus rotumuunnosten sekä eri rotujen risteytyksistä
- Liite 6 FCI:n kansainväliset jalostussäännöt
- Liite 7 Rotukohtainen ohjeistus ulkomuototuomareille (RKO)
- Liite 8 Ohje keinosiemennyksestä ja pakastesperman käytöstä
- Liite 9 Sanasto